

ДОКТРИНА У СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ

СТВОРЕННЯ ТА РЕЄСТРАЦІЯ КРЕДИТОРА ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНОДАВСТВА РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ВИКЛЮЧАЮТЬ МОЖЛИВІСТЬ ВИЗНАННЯ ЙОГО ГРОШОВИХ ВИМОГ ДО БОРЖНИКА У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО ЗА ПРАВИЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА*

<...>

Позиція Верховного Суду та висновки щодо застосування норм права
Щодо грошових вимог кредитора, який створений та зареєстрований
відповідно до законодавства російської федерації

8.1. Одним із предметів розгляду у цій справі згідно з оскаржуваними судовими рішеннями стали грошові вимоги одного зі кредиторів Боржника – ТОВ, який є юридичною особою з місцем реєстрації у місті Москва, російська федерація, якого створеною та зареєстровано відповідно до законодавства цієї держави.

8.2. Між тим Суд не погоджується із висновками судів як в оскаржуваній постанові апеляційного суду, так і в залишеній без змін у відповідній частині ухвалі суду першої інстанції про залишення без розгляду заяви ТОВ про визнання грошових вимог до Боржника, оскільки цього висновку суди дійшли з порушенням норм процесуального права, з неправильним застосуванням та без застосування положень матеріального права, з огляду на таке.

8.3. Так, суди встановили порядок з обставинами, що стали підставою для залишення без розгляду заяви ТОВ з грошовими вимогами до Боржника згідно з положеннями частини четвертої 4 статті 202 та пункту 4 частини першої статті 226 ГПК України (неодноразове нез'явлення представника ТОВ в судові засідання з розгляду його заяви з грошовими вимогами до Боржника попри належне повідомлення представника ТОВ про дату та місце проведення відповідних судових засідань, пункт 4.14), також обставини реєстрації ТОВ в місті Москва, російська федерація (код 50877746028662) (пункт 4.6).

Між тим суди не врахували процесуальні наслідки цих обставин, оскільки хоча і послались на положення чинного законодавства щодо мораторію (заборони) – обмежень у цивільному обороті щодо певних учасників такого обороту, обумовлених збройною агресією російської

* Витяг із Постанови Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 30 травня 2023 р. у справі № 925/1248/21 <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/111709194>> (дата звернення: 25.08.2023).

федерації та введеного у зв'язку з цим в Україні воєнного стану, однак, неправильно застосували ці положення чинного законодавства.

8.4. В умовах збройної агресії російської федерації та введеного у зв'язку з цим воєнного стану на підставі Указу Президента України “Про введення воєнного стану в Україні” від 24.02.2022 № 64/2022 (з наступними змінами, що були чинними на дату ухвалення місцевим судом відповідного рішення 07.07.2022 – від 14.03.2022 №133/2022, від 18.04.2022 № 259/2022 та від 17.05.2022 №341/2022), затвердженого Законом України “Про затвердження Указу Президента України ‘Про введення воєнного стану в Україні’” від 24.02.2022 № 2102-ІХ, запровадження певних обмежень у цивільному обороті, особливо щодо певних учасників такого обороту, є в цілому допустимим.

Зокрема, згідно з підпунктом 1 пункту 1 постанови Кабінету Міністрів України “Про забезпечення захисту національних інтересів за майбутніми позовами держави Україна у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації” від 03.03.2022 № 187 (далі – Постанова КМУ № 187) для забезпечення захисту національних інтересів за майбутніми позовами держави України у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації до прийняття та набрання чинності Законом України щодо врегулювання відносин за участю осіб, пов'язаних з державою-агресором, установлений мораторій (заборону) на виконання, у тому числі в примусовому порядку, грошових та інших зобов'язань, кредиторами (стягувачами) за якими є Російська Федерація або такі особи (далі – особи, пов'язані з державою-агресором) – юридичні особи, створені та зареєстровані відповідно до законодавства Російської Федерації.

Отже дія мораторію передбачає заборону на вчинення конкретно визначеного переліку дій між учасниками правовідносин, встановлює певний правовий режим для цих правовідносин і впливає на перебіг грошових та інших зобов'язань. З моменту запровадження вказаного мораторію суб'єктивне право осіб – кредиторів (стягувачів), перелік яких наведений в Постанові № 187, зазнає обмежень у можливості реалізувати ними право вимоги до зобов'язаної сторони, у тому числі шляхом звернення за судовим захистом. Також мораторій хоча і не припиняє суб'єктивне право, однак на строк дії мораторію таке право не може реалізуватися шляхом виконання.

8.5. При цьому Суд враховує, що мета звернення кредитора з грошовими вимогами до боржника у справі про банкрутство, а також встановлені законодавцем імперативно в КУзПБ правила погашення цих вимог, які хоча і відмінні для кожної із процедур банкрутства, але однаково обов'язкові для її учасників, зокрема кредитора (кредиторів) та боржника, вказують на існування в такому способі захисту та відновленні порушеного права, як звернення з грошовими вимогами креди-

тора (кредиторів) у процедурах банкрутства з метою їх задоволення, державного примусу, спрямованого на захист та відновлення порушеного права кредитора.

У цьому висновку Суд звертається до правової позиції Верховного Суду, викладеної в постанові від 31.01.2023 у справі справа № 922/5226/21 (пункт 8.11) та до подібного за змістом висновку Верховного Суду, сформульованого в постанові від 13.12.2022 у справі № 910/1959/22.

8.6. А тому наведений в підпункті 1 пункту 1 Постанови КМУ № 187 мораторій (заборона) на виконання грошових та інших зобов'язань, кредитором (стягувачем) за якими є юридичні особи, створені та зареєстровані відповідно до законодавства Російської Федерації (пункт 8.4) у співвідношенні з положеннями КУЗПБ щодо правил та наслідків звернення та визнання грошових вимог кредитора до боржника у справі про банкрутство (пункт 8.5) виключає можливість визнання за правилами цього Кодексу грошових вимог тих кредиторів, які є особами, визначеними у Постанові КМУ № 187, зокрема, юридичними особами, яких створеною та зареєстрованою відповідно до законодавства російської федерації, яким є ТОВ.

8.7. Отже, не зважаючи на наявність формальних підстав для залишення без розгляду заяви ТОВ з грошовими вимогами до Боржника на підставі частини четвертої 4 статті 202 та пункту 4 частини першої статті 226 ГПК України, однак враховуючи встановлені судами обставини реєстрації ТОВ в місті Москва, російська федерація (код 50877746028662) (пункт 4.6), тобто створення та реєстрації юридичної особи ТОВ відповідно до законодавства російської федерації, Суд доходить висновку, що ці обставини виключають можливість визнання грошових вимог відповідного суб'єкта (суб'єктів) до боржника у справі про банкрутство за правилами національного законодавства – КУЗПБ.

У цьому висновку Суд звертається до подібного підходу у застосуванні положень, що встановлюють обмеження у правовідносинах, де кредитором (стягувачем) є юридична особа держави-агресора та/або держави окупанта, який був застосований Верховним Судом при ухваленні постанови від 18.05.2021 у справі № 924/774/18.

8.8. А тому у задоволенні заявлених ТОВ грошових вимог до Боржника (пункти 1.5, 1.6) слід відмовити, у зв'язку з чим, враховуючи положення пункту 3 частини першої статті 308, статті 311 ГПК України, оскаржувана постанова апеляційного суду та переглянута апеляційним судом ухвала суду першої інстанції в частині рішення про залишення без розгляду заяви про визнання грошових вимог ТОВ до Боржника підлягають скасуванню з прийняттям в цій частині нового судового рішення – про відмову у задоволенні заяви ТОВ про визнання грошових вимог до Боржника.

Дійшовши цього висновку, Суд погоджується з аналогічними аргументами скаржника в тій частині, що стосуються грошових вимог ТОВ до Боржника (пункт 6.3).

8.9. Поряд з цим, Суд відхиляє аргументи скаржника (пункт 6.3) в тій частині, в якій він стверджує про застосування аналогічного підходу до розгляду грошових вимог Кредитора до Боржника з ухваленням рішення про відмову Кредитору у визнанні грошових вимог до Боржника, оскільки на особу Кредитора поширюються положення Закону України “Про основні засади примусового вилучення в Україні об’єктів права власності Російської Федерації та її резидентів”, відповідно до вимог статті 3 якої, згідно зі встановленими судами обставинами, Радою національної безпеки та оборони України (РНБО) ухвалено рішення від 11.05.2022 про примусове вилучення 100 відсотків корпоративних прав банку Кредитора у попередніх власників на користь держави Україна (пункт 4.2). А тому на особу Кредитора не поширюються положення Постанови № 187.

<...>